

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİ BAKANLIĞI

ZEYTİNYAĞI

● ● ● SEKTÖR RAPORLARI

İhracat Genel Müdürlüğü
Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı

ZEYTİNYAĞI

SEKTÖRÜN TANIMI

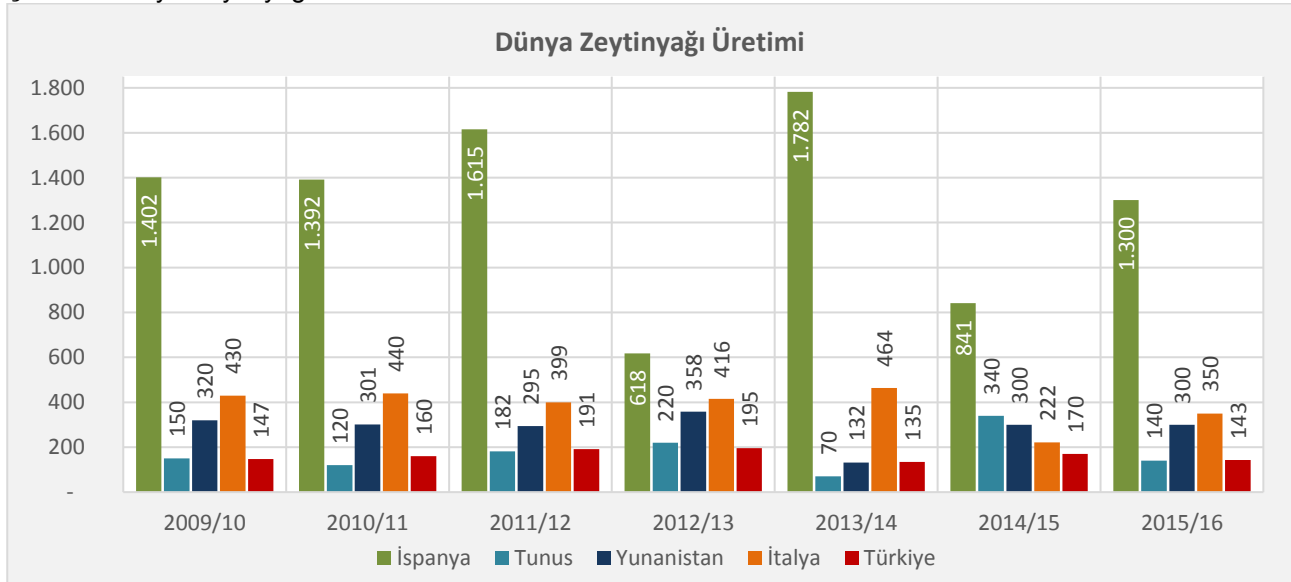
SITC NO : 421.4
ARMONİZE NO : 1509

DÜNYA ÜRETİMİ VE TİCARETİ

Üretim

2014/2015 sezonunda özellikle İspanya ve İtalya'da zeytin rekoltesinde yarıya yakın miktarda yaşanan gerilemeyle dünya zeytinyağı üretimi 2,4 milyon tona gerilemiş olup, üretimin 2015/2016 sezonunda 3 milyon tona çıkacağı beklenmektedir. Dünya üretiminin yaklaşık yarısı İspanya ve İtalya tarafından karşılanmaktadır.

Şekil 1. Dünya Zeytinyağı Üretimi

Kaynak: UZK

İhracat

Zeytin üretiminin Akdeniz ve benzeri iklime sahip olan ülkelerde gerçekleşmesi, zeytinyağı ihracatında sınırlı sayıda ülkenin söz sahibi olmasına neden olmaktadır. Dünya zeytinyağı ihracatının yaklaşık %93'ü sekiz üretici ülke tarafından gerçekleştirilmektedir. Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan pazarlarda sağlıklı beslenme bilincinin yükselişte olması ve doğal yollarla üretilmiş gıdalara yönelik taleple doğru orantılı olarak, zeytinyağının dünya ticaretindeki payının artmakta olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, son on yıllık süre zarfında, zeytinyağı ticaretinin %46 oranında artış gösterdiği, bu dönemde Uzakdoğu ülkeleri ile Amerika kıtası ülkelerinin ithalatının önemli seviyede artmış olduğu müşahade edilmektedir. Bu doğrultuda, dünya ticaretine konu olan zeytinyağı miktarı ve değeri sırasıyla yaklaşık 1,8 milyon ton ve 7 milyar dolar olarak gerçekleşmektedir.

AB zeytinyağı üretiminde kendi kendine yeter durumda olduğu kadar zeytinyağı ticaretinde de söz sahibidir. Etkili promosyon kampanyaları ile birlikte, AB'nin Ortak Tarım Politikası çerçevesinde sağladığı destekler üretici ülkelerde sektörün gelişmesine önemli katkıda bulunmuştur. AB ülkeleri, topluluk içi ticaret hariç olmak üzere, dünya zeytinyağı

ihracatının yarısından fazlasını gerçekleştirmektedir. UZK verilerine göre, 2014/15 sezonunda İspanya, İtalya, Portekiz ve Yunanistan'ın AB dışına ihracatların sırasıyla 225 bin ton, 208 bin ton, 53 bin ton ve 11 bin ton olarak gerçekleşmiş olup, Tunus'un ihracatı ise söz konusu sezonda AB bölgesinde yaşanan rekolte kaybı ve anılan pazardan yapılan yoğun ithalat doğrultusunda 303 bin ton olarak kayıtlara geçmiştir.

Tablo 1. Ülkeler İtibarıyla Dünya Zeytinyağı İhracatı (Miktar: Bin ton)

İhracatçı Ülke	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
AB (AB içi ticaret hariç)	555,5	491,0	600,5	504,0
İspanya	248,0	197,6	289,7	225,0
İtalya	233,2	217,6	233,3	208,0
Tunus	129,5	170,0	58,0	303,0
Portekiz	51,5	50,5	53,8	53,0
Suriye	25,0	30,0	10,0	-
Fas	11,0	10,0	9,5	20,0
Türkiye*	19,4	91,9	26,5	14,9
Arjantin	23,5	12,0	21,5	9,5
Yunanistan	15,5	18,0	15,7	10,7
Lübnan	4,0	4,0	6,0	5,5
Mısır	3,0	4,0	2,0	2,5
Genel Toplam	803,0	843,0	785,0	894,0

Kaynak: UZK, *TÜİK verisi

İthalat

Zeytinyağı üreticisi AB ülkeleri, dünya zeytinyağı üretim ve ihracatından aldığı pay kadar zeytinyağı ithalatından da önemli oranda pay almaktadır. Bu durum özellikle AB bölgesinde üretimin gerilediği sezonlarda belirgin hale gelmekte olup, başta İtalya tarafından, işlenip paketlenerek ihraç edilmek üzere AB dışı üretici ülkelere de dökme zeytinyağı ithal edilebilmektedir.

Son yıllarda dünyada zeytinyağı tüketiminin artmasıyla birlikte başta ABD, Brezilya, Kanada ve Japonya olmak üzere birçok ülkenin ithalatının da yükseldiği görülmektedir. Özellikle ABD son yıllarda gerçekleştirdiği 300 bin tonu geçen ithalatı ile dünya zeytinyağı ithalatında ve tüketiminde önemli bir yere sahiptir.

Tablo 2. Ülkeler İtibarıyla Dünya Zeytinyağı İthalatı (Miktar: Bin ton)

Ülke	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
AB (AB içi ticaret hariç)	96,5	153,0	53,0	198,5
ABD	294,0	288,0	302,5	294,5
İspanya	14,2	54,7	14,4	102,0
İtalya	73,9	79,2	26,8	79,3
Brezilya	68,0	73,0	72,5	66,5
Japonya	43,0	51,0	54,0	59,0
Kanada	39,5	37,0	40,5	37,5
Avustralya	31,5	28,5	28,0	22,0
Suudi Arabistan	13,5	19,5	20,0	20,0
Rusya	24,0	27,0	30,0	20,0
Genel Toplam	769,0	853,0	779,5	891,0

Kaynak: UZK

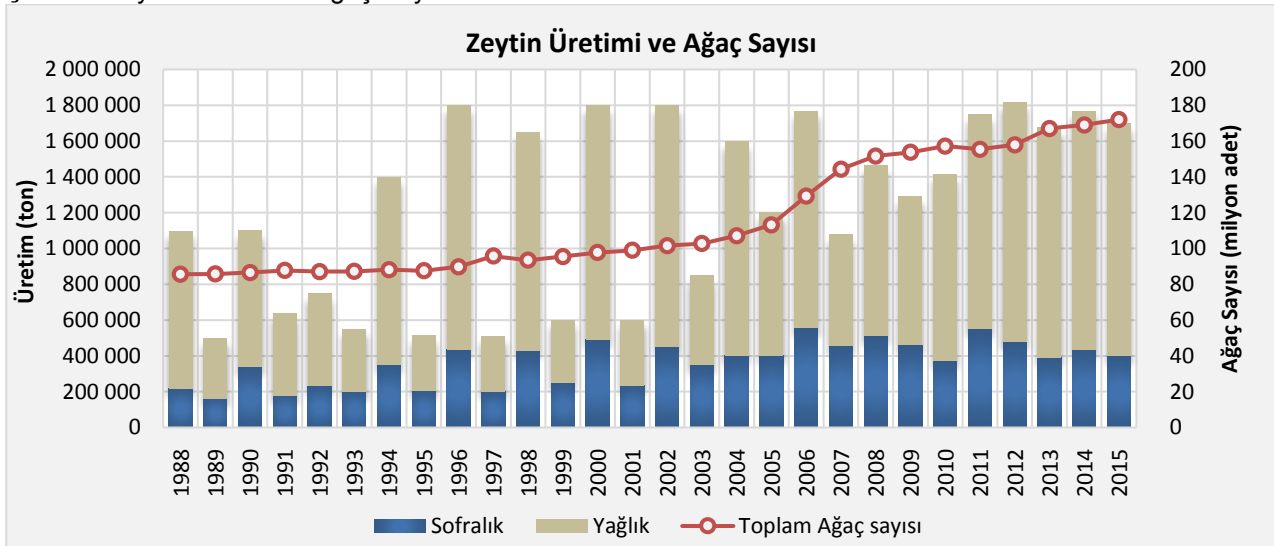
TÜRKİYE ÜRETİMİ VE İHRACATI

Üretim

Türkiye bulunduğu coğrafi konum ve sahip olduğu Akdeniz iklimi özellikleriyle, İtalya, İspanya, Yunanistan ve Tunus gibi diğer Akdeniz ülkeleriyle birlikte dünyanın önde gelen zeytin ve zeytinyağı üreticilerindendir. Zeytin ve zeytinyağı üretimi daha çok Ege ve Marmara bölgesinde yapılmaktadır. Aydın, İzmir, Muğla, Balıkesir, Manisa, Çanakkale, Hatay ve Mersin üretimin gerçekleştiği başlıca illerimizdir.

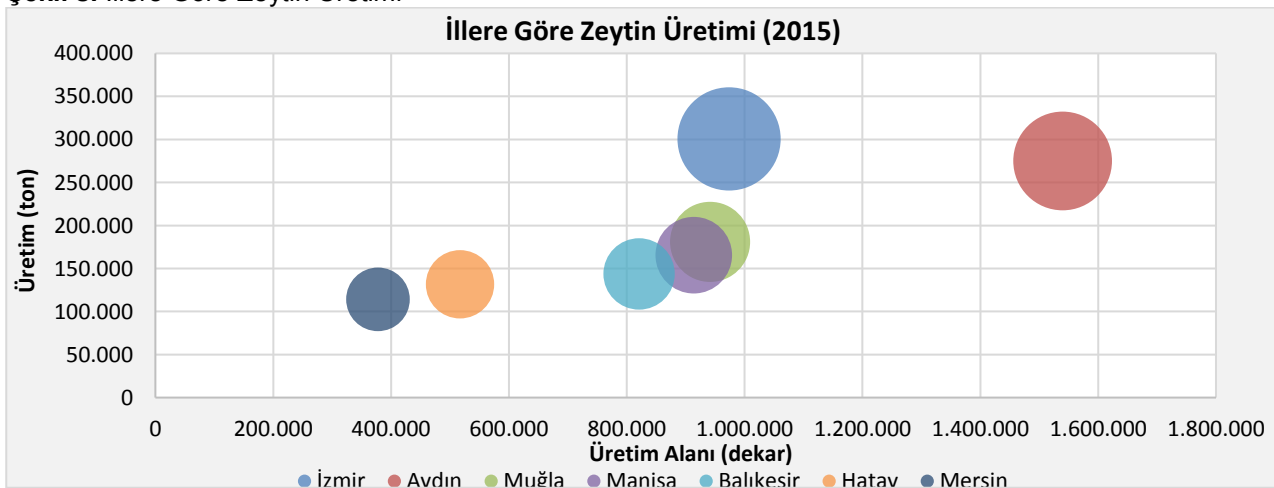
Zeytin ağacında periyodisiteden dolayı zeytin üretimi yıllara göre inişli çıkışlı bir grafik izlemekte ve üretime bağlı olarak bir yıl düşük (yok yılı) bir yıl yüksek (var yılı) ürün alınmaktadır. Ancak son yıllarda iklim koşullarının düzelmesi, yeni zeytin fidanlarının dikimi ve zeytin üretiminin özendirilmesi konusundaki çalışmaların da etkisiyle belirli dönemler itibarıyla zeytin üretiminde artış eğilimi tesis edilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, ülkemizde toplam zeytin üretimi, 2014/2015 sezonunda 1 milyon 768 bin ton seviyesinde gerçekleşmiş olup, 2015/2016 sezonunda ülkemiz üretiminin, bir önceki sezona göre %3,8'lik düşüşle 1 milyon 700 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Bununla birlikte, zeytin ağacı varlığı 2002-2015 döneminde %71 oranında artış göstererek 101 milyondan 172 milyona ulaşmıştır.

Şekil 2. Zeytin Üretimi ve Ağaç Sayısı

Kaynak: TÜİK

Şekil 3. İllere Göre Zeytin Üretimi

Kaynak: TÜİK

Uygun bakım, hasat ve sulama tekniklerinin geçmişe göre daha gelişmiş şekilde hayata geçirilmesi ile var ve yok yılları arasındaki üretim farkının son yıllarda azalmakta olduğu görülmektedir. Zeytin üretimindeki olumlu gelişmeler doğrultusunda, son yıllarda zeytin sıkma tesislerinin modernleşmesi, kapasitelerinin artması ve modern rafine zeytinyağı işleme tesislerinin devreye girmesiyle birlikte zeytinyağı üretim miktarı ve kalitesinde de ilerleme kaydedilmiştir.

Bununla birlikte, Uluslararası Zeytinyağı Konseyi (UZK) verilerine göre, 2012/2013 sezonunda 195 bin tona kadar ulaşan ülkemiz zeytinyağı üretiminin 2015/2016 sezonunda 143 bin tona kadar gerileyeceğinin tahmin edildiği görülmektedir.

Şekil 4. Sezonlar İtibarıyla Zeytinyağı Üretimi

Kaynak: UZK,
Sezon aralığı: 1 Kasım-31 Ekim, *Tahmin

Ülkemizde sağlıklı beslenme bilincinin artması ve doğal yollarla üretilmiş gıdalara artan taleple doğru orantılı olarak, zeytin ve zeytinyağının tüketiminin de her geçen gün artmakta olduğu görülmektedir. UZK verilerine göre, ülkemizde 2002 yılında 50 bin ton olan zeytinyağı tüketiminin 2014 yılında 146,5 bin tona ulaştığı, bu doğrultuda kişi başına tüketimin 2 kg'a yaklaştığının değerlendirildiği görülmektedir.

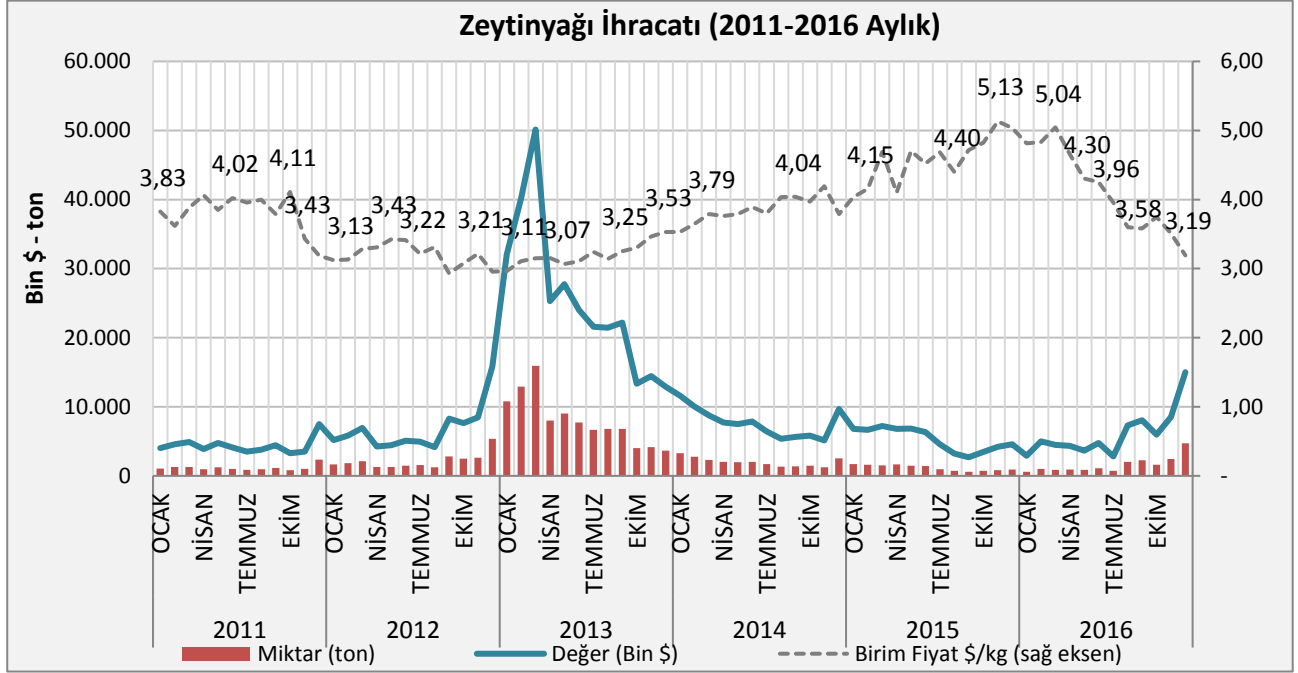
İhracat

Zeytinyağı ihracatı, zeytinyağı üretiminde meydana gelen dalgalanmalar sebebiyle yıldan yıla keskin artış ve düşüşler göstermektedir. İşleme teknolojisi, pazarlama politikaları ve diğer üretici ülkelerin zeytinyağı rekoltelerinde vuku bulan değişimler ihracatımızı etkileyen önemli unsurlar arasında yer almaktadır.

Zeytinyağı ihracatı incelendiğinde; 2000'li yılların başından bugüne kadar önemli seviyede artış gerçekleştiği, bu doğrultuda, 2002 yılında yaklaşık 47 milyon dolar seviyesinde gerçekleşen zeytinyağı ihracatımızın, 2013 yılında %550 oranında artış ile 305 milyon dolar ile son on yılın en yüksek seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir.

Periyodisite özelliği sebebiyle inişli çıkışlı bir grafik izleyen zeytin üretimine bağlı olarak, ihracatımızda da yıllar içinde dalgalanmaların gerçekleştiği görülmekte olup, bu doğrultuda, 2015 yılında; zeytinyağı ihracatı, 2015 yılında bir önceki yıla göre, miktar bazında %41 oranında azalış göstererek 14 bin tona, değer bazında ise %31 oranında azalarak 63 milyon dolara gerilemiş bulunmaktadır.

Şekil 5. Aylar İtibarıyla Zeytinyağı İhracatı

Kaynak: TÜİK

Dünyada zeytinyağına yönelik talebin artması Türkiye için yeni ihraç pazarlarının ortaya çıkmasını sağlamış olup, son yıllarda daha önce zeytinyağı ihracatı yapılmamış ülkeler Türkiye'ye yeni olanaklar sunmaktadır. Zeytinyağı ihracatımızda 2016 yılında ilk üç sırayı ABD (%22), İspanya (%15,2), ve Suudi Arabistan (%14,4) almakta olup, 2016 yılında 105 ülkeye zeytinyağı ihracatı yapılmıştır.

Tablo 3. Ülkeler İtibarıyla Zeytinyağı İhracatı (Miktar: Ton, Değer: 1000 ABD Doları)

Ülke Adı	2012		2013		2014		2015		2016	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
1 A.B.D.	5.937	17.048	30.023	92.421	3.763	13.835	1.800	8.061	4.532	16.020
2 İSPANYA	1.867	5.043	20.803	61.130	0	0	100	277	3.132	9.657
3 S. ARABİSTAN	4.138	13.386	5.584	18.874	3.779	13.552	1.962	10.107	1.801	9.114
4 IRAK	1.000	3.821	1.421	6.014	1.917	6.951	1.290	5.404	1.185	4.808
5 İRAN	871	2.600	3.399	10.294	1.401	5.063	1.166	4.959	865	3.246
6 JAPONYA	2.027	7.305	4.311	16.008	2.755	10.984	1.551	6.989	736	3.178
7 FİLDİŞİ KİYISI	522	1.565	1.802	5.916	220	738	170	550	777	2.659
8 İTALYA	1.596	4.202	13.420	39.647	221	694	253	823	886	2.494
9 ALMANYA	407	1.503	567	2.370	494	2.257	545	2.601	385	2.130
10 B.A.E.	937	2.740	1.049	3.636	904	3.490	684	3.281	413	1.759
11 GÜNEY KORE	484	1.332	660	2.013	213	759	324	1.457	415	1.537
12 MALEZYA	145	606	216	1.039	342	1.638	155	829	219	1.153
13 NORVEÇ	268	865	467	1.440	292	1.184	232	1.018	229	1.050
14 AVUSTRALYA	435	1.303	492	1.679	407	1.465	173	679	274	1.016
15 FAS	21	61	1.763	5.417	-	-	-	-	327	1.006
16 YEMEN	95	327	698	2.504	845	3.345	76	374	188	934
17 KANADA	702	2.082	1.732	6.075	289	1.171	183	845	182	809
18 ÇİN	1.060	3.896	1.218	4.765	960	4.139	486	2.485	166	786
19 HİNDİSTAN	176	742	184	814	143	766	113	623	148	785
20 KUVEYT	210	579	562	1.814	433	1.604	155	830	177	766
Diğerleri	2.907	10.059	6.259	21.504	4.683	17.912	2.670	11.279	2.113	7.945
Genel Toplam	25.804	81.067	96.629	305.373	24.061	91.545	14.088	63.471	19.148	72.853

Kaynak: TÜİK

2002-2015 dönemine bakıldığında, genel olarak ülkemiz zeytinyağı ihraç birim fiyatının, dünya ortalamasının altında seyrettiği; buna karşın, 2015 yılında 4,68 \$/kg seviyesinde gerçekleşen ülkemiz ihraç birim fiyatının; dünya ortalama ihraç fiyatı (4,04 \$/kg) ile İspanya (3,88 \$/kg) ve Tunus (3,43 \$/kg) gibi rakip ülkelerin ortalama ihraç fiyatlarının üzerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Dünya zeytinyağı tüketiminin yaklaşık %70'ini oluşturan Avrupa Birliği (AB) tarafından, üye ülkelerde üretimin gerilediği dönemlerde, kota kapsamında gümrük vergisi muafiyeti uyguladığı Tunus başta olmak üzere, aralarında ülkemizin de bulunduğu diğer üretici ülkelerden zeytinyağı ithalatına gidilmektedir. Bu doğrultuda, yıllar itibarıyla AB'ye zeytinyağı ihracatımızın AB'nin zeytinyağı üretimi ile ters orantılı seyrettiği, İspanya ve İtalya'da rekolte kayıplarının yaşandığı sezonlarda anılan pazarın ihracatımızdaki payının %40'lar seviyesine ulaştığı görülmektedir.

Halihazırda AB tarafından ülkemiz menşeli zeytinyağına uygulanan ve ülkemiz ortalama birim ihraç fiyatının yaklaşık yarısına tekabül etmekte olan gümrük vergileri, ülkemizin anılan pazardaki rekabet gücünü önemli oranda azaltmakla birlikte, AB tarafından ülkemize yönelik vergi indirimi uygulanan 100 tonluk kota miktarı ise yetersiz kalmaktadır.

Öte yandan, UZK'nın tanıtım programları için hedef ülkeler arasında yer alan Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan ve Rusya Federasyonu ile son yıllarda helal gıdanın ön plana çıktığı özellikle Malezya ve Endonezya gibi ülkeler de ihracatımız açısından potansiyel arz etmektedir.

SEKTÖRE YÖNELİK DESTEKLER

Gerek yurt içi tüketimin artırılması gerekse dünya pazarlarında Türk zeytin ve zeytinyağının rekabet gücünün desteklenmesine yönelik olarak Bakanlığımızca sağlanan ihracata yönelik devlet yardımlarının yanı sıra, Türk zeytinyağının dünyada tanınırlığının ve tüketiminin artırılmasını teminen Ekonomi Bakanlığı koordinasyonunda Zeytin ve Zeytinyağı Tanıtım Komitesi tarafından tanıtım faaliyetleri yürütülmektedir.

Zeytinyağı sektörüne yönelik olarak; ihraç edilen zeytinyağında daha yüksek katma değer sağlamak, ihracatta markalaşmayı teşvik etmek ve nihai tüketiciye yönelik ambalajlı ürün ihracatını arttırabilmek amacıyla, Dünya Ticaret Örgütü taahhütlerimiz çerçevesinde, 2016/16 sayılı Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu Kararı'nın ilgili maddelerinde belirtilen miktar barajı ve azami ödeme oranları uyarınca, tescilli Türk Markaları ve "Made in Turkey" ibaresi ile; 2-5 kg arasında ambalajlarda ihraç edilen zeytinyağları için 386 TL/ton, 1-2 kg arasında ambalajlarda ihraç edilen zeytinyağları için 725 TL/ton, 1 kg'a kadar olan ambalajlarda ihraç edilen zeytinyağları için ise 1.400 TL/ton tutarında ihracat iadesi yardımı yapılmaktadır. Söz konusu Karar kapsamında ihracatçı firmalara herhangi bir nakit ödeme yapılmamakta; firmalar adına doğan hak edişler yine firmaların kamuya olan borçlarına mahsup edilmektedir.

Öte yandan, Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Fark Ödemesi Destekleri kapsamında zeytinyağına yönelik olarak Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına 0,80 TL/kg tutarında destek sağlanmaktadır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİ BAKANLIĞI

Adres: T.C. Ekonomi Bakanlığı
İnönü Bulvarı No:36 06510 Emek / ANKARA
Telefon: +90 312 204 75 00
www.ekonomi.gov.tr
<http://blog.ibp.gov.tr>
Çağrı Merkezi: 444 43 63